

Rácz András

Nem állam az államban – a kelet-ukrajnai szeptarizmusról

A 2014 tavaszán a kijevi központi hatalommal szemben egyoldalúan kikiáltott donyeci és luhanszki „népköztársaságok” sem nemzetiségi-etnikai, sem demokratikus legitimitációs alapokkal, sem pedig érdemi önállósággal nem rendelkeznek. Ezen a helyzeten a szeptember 5-én Minszkben aláírt, aztán szeptember 20-án kiegészített tűzszünet sem változtatott, ráadásul valójában a harcok is folytatódnak, bár csökkent intenzitással. Az események valószínű kimenetele egy újabb, Oroszország által létrehozott „befagyott konfliktus” lesz Kelet-Ukrajnában, ennek fenntarthatósága azonban hosszú távon kérdéses lehet. A tanulmány – amelynek szerzője a Helsinkiben működő Finn Külügyi Intézet (The Finnish Institute of International Affairs) tudományos főmunkatársa, s akinek írása a személyes véleményét tükrözi – a kelet-ukrán szeptarizmus értelmezési kereteit rajzolja meg.

Derült égből kváziállam

Bár Kelet-Ukrajnában a lakosság döntő többsége az oroszot használja anyanyelvként, ebből egyáltalán nem következik, hogy magát feltétlenül orosznak tartaná. A legutolsó, 2001-es népszámláláson Donyeck megyében csak 38,2% vallotta magát etnikailag orosznak, noha 80% fölött volt az oroszot anyanyelvként használók száma. Ebből következően legalábbis téves (realistábban fogalmazva: megtévesztő) az a diskurzus, amely etnikai alapon igyekszik legitimálni a kelet-ukrajnai szeptarista mozgalmat, olyan érveket hangoztatva, hogy a helyi orosz lakosságnak joga van a nemzeti önrendelkezéshez, ennek alapján pedig az elszakadáshoz. A helyi orosz etnikumú lakosság ugyanis *de facto* kisebbséget alkot. Ezt az eleve összetett képet tovább árnyalja, hogy az etnikai vagy nyelvi identitásból természetesen egyáltalán nem következik az adott állam iránti lojalitás vagy éppen illojalitás sem.

További sajátos vonása a donyeci és luhanszki „népköztársaságok” működésének, hogy e kváziállamok vezetői valójában semmiféle demokratikus legitimitációval nem rendelkeznek. A két entitás „függetlenségének” áprilisban történt kikiáltását nem előzte meg sem választás, amely hatalomba emelte volna a központi hatalommal szembeszálló fegyvereseket, sem pedig népszavazás, amely felhatalmazta volna őket a függetlenség kikiáltására. Arról nem is beszélve, hogy ilyen jellegű, egyoldalú elszakadás természetesen a hatályos ukrán alkotmány szerint sem volt lehetséges. A fenti etnikai érveléshez hasonlóan téves tehát – sőt szintén leginkább megtévesztő – az a szeptaristák és az orosz, illetve oroszpárti média által használt diskurzus is, hogy a két „népköztársaság” a donyeci és luhanszki lakosságot képviselné.

Valójában a kelet-ukrajnai lakosságot nem kérdezte meg senki arról, hogy akarják-e ezt az egész szeptarizmust. Valószínűleg nem akarták volna, legalábbis ezt támasztot-

ta alá három, még áprilisban, a harcok kirobbanása előtt egymástól függetlenül készített szociológiai felmérés is, ahol alig 30% támogatta volna a tényleges elszakadást. Bár május 11-én a két szakadár entitás tartott ugyan valamiféle, általuk népszavazásnak minősített rendezvényt az általuk ellenőrzött területeken arról, hogy a lakosság akarja-e a függetlenséget, ez sem jogszerű, sem reprezentatív, sem ellenőrzött nem volt.

Maga a feltett kérdés sem volt egyértelmű: a szavazólapon szereplő *szamosztojatyel-noszty* kifejezés (szó szerinti fordításban: „saját lábom megállás”) egyaránt jelenthet széles körű autonómiát és függetlenséget is. A kétértelmű kérdésfeltevés nyilván nem volt véletlen: ha egyértelmű eredményt akartak volna a szervezők, akkor a *nyezaviszimoszty* (függetlenség) kifejezést használnák.¹ Több, a szavazókörök előtt várakozókkal készített interjúból is kiderült, hogy az emberek egy részének fogalma sem volt arról, ténylegesen mit is jelentett, amire éppen szavazni készült.

Ilyen szempontból a szakadár területeken november 2-án tartott „választás” sem hozott változást, ugyanis semmiféle független, demokratikus ellenőrzés nem volt, ami garantálta volna a szavazás tisztaságát. Ezen nem változtattak a különféle európai szélsőséges pártokból legitimációs kísérletként meghívott nemzetközi „megfigyelők” sem.

A függő „függetlenség”

A szakadár területek májusban megszavazott „függetlenségét” természetesen a világ egyetlen ENSZ-tagállama sem ismerte el, így Oroszország sem. Az orosz magatartás mögött valószínűleg az a fő motiváció, hogy a függetlenség elismerése után már nem volna visszaút: vagy az abház és dél-oszétiai forgatókönyv valósulna meg, azaz hogy Oroszország fenntartja a vele szomszédos területek különállását az anyaországtól, vagy pedig a Krímben látott annexió. Emlékezhetünk: a „Krími Köztársaság” alig néhány órán át volt „független”, mielőtt kérvényezte volna csatlakozását az Oroszországi Föderációhoz... Ezzel szemben a jelenlegi közties állapot fenntartásával Oroszország saját politikai céljai elérése érdekében folyamatosan nyomás alatt tudja tartani a területi integritás megőrzésére törekvő kijevi vezetést. Az elismerés „lebegtetése” tehát tárgyalási eszköz Moszkva és Kijev viszonyában – éppúgy, mint az egész szeparatista mozgalom.

Oroszország hasonló magatartást tanúsított a november 2-i „választások” kapcsán is. Az eredményekre reagáló hivatalos orosz külügyminisztériumi közlemény csak arról beszélt, hogy Moszkva „tiszteletben tartja” a helyi lakosság akaratát, ami azonban jóval kevesebb, mintha formális „elismerésről” szövelt volna a nyilatkozat.² Az is feltűnő volt, hogy az orosz közlemény a donyecki és luhanszki *oblaszty* területén lezajlott választásokról beszélt – márpedig, ha a két területet csak *oblaszty*ként említik, abból egyenesen következik, hogy azok nyilván nem független államok, hanem formálisan továbbra is Ukrajna részei, még ha Kijev az orosz beavatkozás miatt éppen nem is képes felettlük ellenőrzést gyakorolni.

A két szeparatista entitás kizárólag Oroszország szerepvállalásának és aktív támogatásának következtében született meg és létezik immár hetedik hónapja. Kezdetben még

1 Walker, Shaun: *East Ukraine goes to the polls for independence referendum*. *The Guardian, The Observer*, 2014. 05. 11.

2 Oroszországi Föderáció Külügyminisztériuma: *Zajavlenyje MID Rosszii o viorah 2 nojabrja v Donyeckoj i Lugaszkoi oblasztyah*. 2014. 11. 03.

csak sejteni lehetett, hogy a kelet-ukrajnai tüntetések és épületfoglalások mögött ugyanúgy Oroszországból érkezett ügynökök és különleges egységek álltak, mint egy hónappal korábban a Krímben. A krími orosz katonai részvételt a korábbi hivatalos tagadást sutba dobva maga Vlagyimir Putyin orosz elnök ismerte el egy áprilisi interjújában.

Kelet-Ukrajna kapcsán ilyen nyílt beismerésre egyelőre még nem került sor. Jelenleg az orosz hivatalos álláspont ott tart, hogy az ukrán területen harcoló orosz katonák vagy eltévedtek (ezzel próbálták magyarázni, hogy augusztus végén Donyeck mellett az ukrán kormányerők elfogtak tíz orosz ejtőernyőst a járműveikkel együtt), és úgy kerültek oda, vagy pedig csak a szabadságukat töltik Ukrajnában, és önkéntesként harcolva pihenik ki a hivatásos szolgálat fáradalmait. A hivatalos orosz álláspont alapján mindenesetre példamutatóan rugalmas munkahely lenne az orosz hadsereg, ha a szabadságos katonák még a nehézfegyverzetüket is elvihetik magukkal a nyaralásra...

Az orosz hadsereg részvétele a konfliktusban augusztus közepén vált tömegessé, amikor a határt átlépve súlyos vereséget mért Ilovajszknál a már Donyeck és Luhanszk visszafoglalására készülő ukrán erőkre. Enélkül az ukrán kormány feltételezhetően képes lett volna sikerrel befejezni a június óta komoly eredményeket elért terrorellenes műveletét, és katonai erővel véget vetni a donyecki és luhanszki „népköztársaság” létének.

Ezt pedig Moszkva semmiképp nem hagyhatta. Leginkább azért, mert mint a legtöbb politikus, Putyin is elsősorban a hazai közönség igényeinek próbál megfelelni, Moszkva pedig az elmúlt hónapokban már túlságosan elkötelezte magát a szeparatisták mellett ahhoz, hogy ne tűnjön komoly belpolitikai fiasónak egy esetleges ukrán győzelem. Másrészt egy győztes kijevi kormánnyal minden bizonnyal nehezebb lett volna tárgyalnia, mint az ilovajszki vereség után szétzilált, belpolitikailag egyre megosztottabb, az októberi előrehozott parlamenti választásokra készülő ukrán vezetéssel. Mindenesetre a szeparatisták nyári vereségeit és a maláj gép – a konfliktus európai megítélésében fordulópontot jelentő – véletlen lelövését követően Moszkva gyorsan lecserélte a donyecki és luhanszki „népköztársaságok” szinte teljes vezetését. Az erről szóló orosz hírek tapintatosan homályban hagyták azt a kérdést, hogy tulajdonképpen kik is nevezték ki az új tisztviselőket, milyen törvények és milyen mandátum alapján.

Bár, mint láttuk, az el nem ismerést Moszkva továbbra is fenntartja, az orosz diskurzus olyan értelemben fenyegetőbbé vált, hogy az orosz politikai vezetők (Putyint is beleértve) és az állami média már következetesen *Novorosszija*ként emlegeti a szeparatista régiókat. Az eredeti, a cári időszakból származó, korábban inkább csak történeti kontextusban használt elnevezés a Fekete-tengertől északra elhelyezkedő, mai dél- és kelet-ukrajnai régiót jelentette, ám pontos határainak mai értelmezése nem egyértelmű. Noha a donyecki és luhanszki „népköztársaság” vezetői már júniusban deklarálták, hogy egyesítik erőiket és közösen létrehozzák a Novorosszija Szövetségi Köztársaságot, ez akkor még nem sok figyelmet kapott. A bejelentést ugyanis könnyű volt úgy értelmezni, mint egy újabb esetét a szeparatista vezetők meglehetősen furcsa, ám nem túl releváns megnyilvánulásainak.

Ez a helyzet viszont gyökeresen megváltozott azzal, hogy a *Novorosszija* elnevezés megjelent az orosz hivatalos diskurzusban is. Moszkva ugyanis immár láthatóan arra törekszik, hogy valamiféle történeti legitimációt rendeljen hozzá (nota bene: utólag) a kelet-ukrajnai szeparatizmushoz, amivel értelemszerűen megkérdőjelezi az egész független Ukrajna mint

állam létét. Mára tehát egyértelmű, hogy a szeparatista vezetők júniusi bejelentése *Novorosszija* megalakulásáról több volt pusztán hóbortnál, és leginkább a konfliktus új szintre emelésére irányuló orosz lépés politikai retorikai előkészítéseként volt értelmezhető.

A *Novorosszija*-jelenség szervesen illeszkedik a krími és kelet-ukrajnai épületfogalások, a kváziállamok kikiáltása és az ukrán ellenoffenzívát augusztusban megtörő orosz támadás alkotta sorba. Ez is azt mutatja, hogy az egész kelet-ukrajnai szeparatizmus nem valamiféle inherens, alulról szerveződő, valódi helyi etnikai gyökerekkel és legitimációval rendelkező mozgalom, hanem egy Moszkva által felépített és az aktuális orosz politikai céloknak megfelelően használt eszköz.

Az orosz szándékok és Clausewitz

Ahhoz, hogy megérthessük az orosz szándékokat, célszerű visszanyúlni a 19. századi porosz katonai gondolkodó, Carl von Clausewitz híressé vált megállapításához, hogy „a háború nem más, mint a politikai folytatása más eszközökkel”. Ugyanez igaz a kelet-ukrajnai szeparatizmusra is, amely nemzetiségi és etnikai alapok hiányában teljes egészében mesterséges, Moszkva által létrehozott jelenség éppúgy, mint a május óta zajló háború is. Ahhoz tehát, hogy a kelet-ukrajnai eseményeket megérthessük, elsősorban az orosz politikai célokat kell vizsgálni.

Az Ukrajnával kapcsolatos orosz politikai célok ugyanis stratégiai léptékben lényegében két évtized óta változatlanok. Moszkvának feltett szándéka és saját biztonságpercepciójából adódóan elemi érdeke, hogy megőrizze a befolyását Ukrajna felett. Oroszország semmiképpen sem hagyhatja tehát, hogy Ukrajna a NATO tagjává váljon, a katonai szövetségre ugyanis Moszkva súlyos fenyegetésként tekint. Ez már a kilencvenes évek óta, a Leonyid Kucsma nevével fémjelzett ukrán „multivektoriális külpolitika” óta állandóan jelen lévő, meghatározó faktor.

Hasonló a helyzet Ukrajnának az EU-hoz való közeledésével is. Bár az Moszkva és Kijev számára is egyértelmű, hogy az ukrán EU-tagság középtávon sem reális, Kijev nyugatos törekvései helyett Moszkva számára az volna igazán előnyös, ha rá tudná bírni Ukrajnát a különféle orosz vezetésű gazdasági integrációs kísérletekhez való csatlakozásra. A legutóbbi ilyen most éppen vámunióknak hívják, de húsz évvel ezelőtt már a Független Államok Közössége kapcsán is volt terv a szabadkereskedelmi övezetté alakításra. Egy évtizeddel ezelőtt, 2003–2004-ben pedig Közös Gazdasági Térség néven próbálta meg Moszkva integrálni Fehéroroszországot, Kazahsztánt és Ukrajnát is, csak épp Kijev részvételét elsöpörte a „narancsos forradalom” néven ismert nyugatos belpolitikai fordulat.

Ez az általános cél magyarázza tehát, hogy Oroszország miért igyekszik akadályozni az EU és Ukrajna közti szabad kereskedelem megvalósulását. Moszkva 2014 szeptemberében először jegyzékben követelte, hogy módosítsák a Brüsszel és Kijev közötti bilaterális megállapodást (kevés egyértelműbb beavatkozási kísérlet volt Ukrajna belügyeibe, mint ez a próbálkozás), majd miután ez nem sikerült, a hónap közepén elérte, hogy egy évvel halasszák el a szabadkereskedelmi megállapodás teljes hatályba lépését.³

3 Peter, Lawrence: [Can EU-Ukraine trade pact survive Russian pressure?](#) BBC, 2014. 09. 15.

Ezenkívül az Ukrajnában élő, tízmilliós orosz kisebbség jogainak védelme is konstans orosz érdek. Amikor Ukrajnában éppen oroszbarát(abb) vezetés van hatalom, akkor a probléma nyilván kevésbé akut – ez volt a helyzet Leonyid Kucsma és Viktor Janukovics idején is –, amikor azonban az ukrán belpolitika nacionalistább irányt vesz, akkor jobban előtérbe kerül az orosz kisebbség nyelvi és kulturális jogainak biztosítása. Moszkva egyértelműen fenyegetésként érzékeli, hogy a februári fordulatot követően a szélsőséges nacionalisták az ukrán legfelsőbb vezetésbe is bekerültek. Emlékezhetünk, hogy az új kormány szó szerint legelső intézkedése a kisebbségeknek korábban széles jogokat biztosító nyelvtörvény eltörlésére tett kísérlet volt. Bár ez Olekszandr Turcsinov házelnök, akkori ideiglenes elnök józan belátásának köszönhetően végül nem valósult meg, a fenyegetés-percepció továbbra is jelen van. Nem segítik az orosz aggodalmak eloszlátását az ukrán kormányerők oldalán harcoló, *de facto* kis létszámú – néhány száz főről beszélünk –, ám erős médiajelenléttel rendelkező szélsőjobboldali önkéntes zászlóaljok sem.

A fenti célok elérésének stratégiai értelemben vett legfontosabb eszköze pedig az, ha sikerül Ukrajnát a tartósan működésképtelen, gyenge állam állapotában tartani. Ennek érdekében Moszkva a nyomásgyakorlási eszközök széles tárára kész és képes alkalmazni, a gázárral való zsarolástól az import korlátozásán és a választásokba való beavatkozási kísérleteken át a különféle ukrajnai szeparatizmusok (a Krím, Kárpátalján az állítólagos ruszin mozgalom stb.) gerjesztéséig. A nemzetközi kapcsolatok rendszerének nyugati felfogásához képest extrém, de egyébként hatékony megnyilvánulási formája volt az orosz érdekérvényesítésnek a Krím-félsziget anektálása, majd pedig a kelet-ukrajnai katonai beavatkozás.

A minszki tűzszünet

A szeptember 5-én Minszkben aláírt tűzszünetet és ennek szeptember 19-én történt kiegészítését is a fentiek fényében célszerű értelmezni.⁴ A megállapodások sokkal inkább szolgálják Moszkva, mint Kijev érdekeit. Ukrajna alapvető célja ugyanis nem a tárgyalás volt – elvégre, mint fentebb láttuk, a szeparatisták valójában nem legitim partnerek –, hanem saját területi integritásának helyreállítása. Ebben semmi meglepő nincs: ha jobban belegondolunk, minden normális állam reakciója hasonló lenne, ha a területén a szomszédos ország fegyveres konfliktust generálna.

Kijev a tűzszünettel a kisebbik rosszat választotta. Az orosz beavatkozást követően ugyanis egyértelművé vált, hogy Ukrajna katonai erővel nem lesz képes helyreállítani saját területi integritását. Bár az ukrán fegyveres erők teljesítménye tavasz óta jelentősen javult, még mindig súlyos hiányosságok vannak mind a parancsnoki lánc hatékonysága, mind a fegyvernemek közti koordináció, mind pedig a felszerelés és a fegyverzet terén. A minszki fegyverszünettel Kijev legalább papíron megőrizhette befolyását a megszállt kelet-ukrajnai területek felett. Ugyanakkor az egész megállapodás egyik fő hiányossága volt, hogy egy szót sem szólt arról, hogyan tudna Kijev a keleti régiókban „birtokon belülre” kerülni, és ott visszaállítani a Max Weber-i értelemben vett legitim erőszak monopóliumát.

4 Az egyezmény nem hivatalos angol fordítását lásd [English-language translation of the Sept. 19 cease-fire memorandum in Minsk](#). *Kyiv Post*, 2014. 09. 22.

Noha a megállapodásokon a szeparatisták aláírása is szerepel, ők a fentiek értelmében valójában nem önálló aktorok, hanem Oroszország eszközei. Az, hogy a szakadárok is ott lehetek Minszkben, és az ő aláírásuk is szerepel a dokumentumokon, jelentős győzelem Moszkva számára, hiszen ezzel a szeparatisták *de facto* el lettek ismerve legitim tárgyalópartnerként, bár *de jure* elismerésről természetesen nincs szó.

Azzal, hogy Oroszország hivatalosan csak közvetítőként vett részt a tárgyalásokon, fenntarthatta azt a kreml-i diskurzust, hogy a háború Ukrajna belső ügye, amelyben Moszkva nem vesz részt. Bár ezt az orosz hazai közönségen kívül mára nemigen hiszi el senki, Putyin számára – hasonlóan a legtöbb politikushoz – igazán a hazai támogatás a lényeges. Ide kapcsolódik az is, hogy az Ukrajnában elesett és megsebesült orosz katonák (konzervatív becslések szerint is több száz fő) ügye kezdett belpolitikailag egyre kényelmetlenebbé válni, a tűzszünettel viszont ezt a Kreml kezelni remélte.

Valójában azonban a tűzszünet nem hozott fegyvernyugvást, és szeptember 5. óta is rendszeresek voltak az összecsapások, csupán az intenzitásuk csökkent valamelyest.

Újabb „befagyott konfliktus” felé?

A szakadárok tárgyalófélként való elismertetése, valamint az EBESZ bevonása kísérteties hasonlóságot mutat a moldovai és grúziai háborúkat lezáró, 1992–1993 között megkötött tűzszünetekkel. Moszkva ott is fegyveres erővel kényszerítette a chişinaui és tbiliszi vezetést arra, hogy ismerjék el partnernek a szeparatistákat. Ezt követően olyan háromoldalú konfliktusrendezési megállapodásokat alakított ki, ahol csak konszenzussal lehetett dönteni, ami lényegében állandó vétőjogot adott a szakadároknak. Hasonló a helyzet az EBESZ részvételével is: mivel a szervezet csak egyhangúsággal tud döntést hozni, Oroszország problémamentesen tud majd blokkolni bármiféle érdemi előrelépést, és „be tudja fagyasztani” a konfliktust.

A minszki tárgyalások úgy is értelmezhetőek, hogy Moszkva eldöntötte: nem a krími, hanem a moldovai és grúziai forgatókönyvet kívánja a továbbiakban folytatni, tehát elcsatolás helyett az anyaországon belül létrehozni egy, az adott állam működését tartósan bénító „befagyott konfliktust”. Erre utal a november 2-i szeparatista „választásokra” adott, fentebb ismertetett, nyílt elismerésnél jóval kevesebb orosz reakció is. Ezzel a kevésbé erőszakos megoldással Oroszország a nyugati szankciók feloldásában is reménykedhetett; mindenesetre még mindig nagyobb erre az esélye, mintha elcsatolta volna a Donbasszt is.

Közben pedig Kelet-Ukrajnában jól látszik, hogy a szeparatisták elkezdték kialakítani saját „államiságuk” Ukrajnától különböző kereteit. Ennek egyik látványos jeleként arra törekednek, hogy az általuk uralt területeknek legyen természetes határuk. Ennek érdekében a tűzszünet ideje alatt is jelentős területeket vontak ellenőrzésük alá: nyugat-délnyugat felé a Kalmiusz folyóig nyomultak előre, északon a Donyecig. Közben „Novorosszija” már saját rendszámot bocsátott ki, az iskolákban megkezdődött az orosz tanrendre való átállás, és egyes hírek szerint ténylegesen már az orosz rubel a fizetőeszköz, sőt nemrégiben átálltak a kijevi helyett a moszkvai időszámításra.⁵ Láthatóan születőben van tehát egy újabb, Oroszország által fenntartott, senki által el nem ismert kváziállam, ezúttal Ukrajna területén.

5 Separatists in Luhansk and Donetsk move to Moscow Time. *Timeanddate.com*, 2014. 10. 24.

Kérdéses a hosszú távú fenntarthatóság

A moldovai és grúziai forгатókönyvhöz képest van azonban néhány fontos különbség is. Egyrészt nincs pontosan meghatározva, hogy meddig tartanak a szeparatista területek, nincs ugyanis egyértelmű etnikai, nyelvi vagy földrajzi határ, sőt még csak egységes frontvonal sem mindenhol. Donyeck megye legfontosabb kikötője, az Azovi-tenger partján fekvő Mariupol még a kormányerők kezén van, amelyek augusztus közepe óta dolgoznak a város védelmének megerősítésén, a szeparatisták által ellenőrzött területbe pedig – e cikk lezárása idején – továbbra is beékelődött a Kijev által ellenőrzött debalcevoi kiszögellés,⁶ és az ukrán kormányerők szívósan tartják magukat a donyecki repülőtér romjai között is.

A november közepén megindult újabb orosz behatolás⁷ az Ukrajnába küldött erők nagysága alapján valószínűsíthetően éppen ezeknek a gócpontoknak a felszámolását szolgálja, célszerűen még a tél beállta előtt. Mariupol és a donyecki repülőtér elfoglalásával, valamint a debalcevoi beszögellés megsemmisítésével Oroszország képes lehet stabilizálni az elfoglalt területeket, létrehozva egy újabb „befagyott konfliktus” valódi területi alapját.

Másrészt a megszállt kelet-ukrajnai területek egyáltalán nem egységesek. Eleve nem egy, hanem legalább két szeparatista „kormányzat” van: a magukat Donyeck-i és a Luhanszki Népköztársaságnak nevező entitások. Valójában azonban ezek nem gyakorolnak teljes ellenőrzést a saját területeik felett – sőt sokak szerint leginkább csak papíron léteznek. Központi szeparatista kormányzat helyett különféle helyi hadurak ellenőrzik a két elfoglalt megye jelentős részét: Alcevszkben és környékén Alekszej Mozgovoj szabadcsapatai kezében van az irányítás, Perevalszkot pedig a magát atamánnak kikiáltó Nyikolaj Kozicin doni kozákjai uralják.⁸ Horlivkában a róla szóló hírek szerint a mentálisan legalábbis instabil, saját emberei által is rettegett⁹ Igor Bezler, a „Démon” (szójáték: oroszul a *besz* démont jelent) volt a parancsnok, ám őt meg nem erősített hírek szerint október végén megölték. Ezzel együtt továbbra sincs egységes kormányzata a szakadár területeknek.

Harmadrészt, Ukrajna minden belső nehézsége ellenére is sokkal nagyobb, erősebb állam, mint Grúzia vagy Moldova, és komoly katonai potenciállal rendelkezik,¹⁰ amely a harcok tapasztalatai, a belső reformok és a nyugati segítség miatt várhatóan csak erősödni fog. Így, noha az ukrán vezetés deklarálta, hogy nem tervezi katonai erővel visszafoglalni a Donbasszt, Moszkva továbbra is kénytelen lesz jelentős katonai erőket állomásoztatni a térségben, kizárandó, hogy Kijev esetleg meggondolja magát.

Negyedrészt, a kilencvenes évek elején Moldovát és Grúziát a nemzetközi közösség lényegében magára hagyta – sőt még a 2008-as grúziai háborút sem követték Oroszország ellen hozott szankciók –, míg Ukrajna most számíthat a Nyugat politikai, gazdasági és egyes országok vonatkozásában katonai támogatására is. A Moszkva ellen bevezetett európai uniós és amerikai szankciók pedig súlyos károkat okoznak Oroszországnak.¹¹

6 Részletes térképekért lásd például: Informatijno-analitsnij Centr RNBO: *Szituacija na Szhodi Ukraini 18 lisztopada*.

7 NATO Reports sightings of Russian tanks and troops entering Eastern Ukraine. *The Guardian*, 2014. 11. 12.

8 Luhn, Alec: Fight Club Donetsk. Meet eastern Ukraine's emerging warlords. *Foreign Policy*, 2014. 06. 16.

9 Walker, Shaun: An audience with Ukraine rebel chief Igor Bezler, the Demon of Donetsk. *The Guardian*, 2014. 07. 29.

10 Részletes információkért lásd: *The Military Balance 2014*. The International Institute for Strategic Studies, Routledge, London, 2014. pp. 194-197.

11 Силуанов назвал цену нефти, при которой в России начнется рецессия. *Vedomosztyi*, 2014. 11. 18.

A fentieket összefoglalva elmondható, hogy a kelet-ukrajnai szeparatizmusnak nincsenek olyan identitásbeli alapjai, mint amilyenekre a moldovai és grúzai szakadár területek két évtizedes különállása épül. A donyecki és luhanszki szeparatizmust Oroszország konstruálta és tartja fenn. Ennek politikai, gazdasági és katonai költségei azonban már most láthatóan sokkal magasabbak, mint akár Transznisztria, akár Abházia és Dél-Oszétia esetében valaha voltak. Legalábbis kérdéses tehát, hogy Moszkva számára hosszú távon megéri-e majd jelen formájában fenntartani a kelet-ukrajnai szeparatizmust. Az, hogy Oroszország nem ismerte el hivatalosan sem a szakadár területek függetlenségi „népszavazásának” eredményét, sem pedig a november 2-án tartott „választást”, arra utal, hogy a túl magas költségek problémájával a Kremlben is tisztában vannak.